

8 fjordar Natur – fiske – miljö en kunskapsöversikt Remissutgåva september 2005

Synpunkter

Detta dokument är ett försök att ge en samlad bild av de värden och den påverkan som rör fjordområdet innanför Orust och Tjörn. Förhoppningsvis ska den vara ett steg på vägen mot miljömålet ”ett hav i balans samt en levande kust och skärgård”. (sid 3)

Samtidigt har vi under senare tid mötts av täta larmrapporter om tillståndet i havsmiljön, framför allt i form av minskande bestånd av fiskar som torsk, ål och plattfiskar. I det läget är behovet av en fortsatt planläggning och utveckling som kan ske i hållbar riktning mycket stort, för att inte säga nödvändigt. (sid. 4)

Uppfattningen om hur situationen ser ut i havet skiljer sig i vissa fall åt mellan de olika intressenterna. Till exempel kan det gälla situationen för de olika fiskbestånden och vad som orsakat förändringarna. I de fall som åsikterna om förhållandena går tydligt isär har detta också angivits i texten. Källhänvisningar har gjorts där det varit befogat. Källorna framgår av litteraturförteckningen längs bak i rapporten. (sid. 5)

Kommentar: Den påkostade rapporten kan synas ge god information för den som endast besökt dessa miljöer för att få rekreation, men som inte är insatt i hur dessa ekosystem har förändrats ur ekologisk synpunkt. För den som bedrivit forskning i dessa miljöer sedan 1960-talet ger dock denna kunskapsöversikt knappast något nytt underlag, som skulle kunna nyttjas för att uppnå det citerade och av riksdagen beslutade 5:e miljömålet. Det 6:e miljömålet, ”ingen övergödning” nämnes inte ens. Och inte heller målsättningen att ”näringsförhållandena i kust och hav ska motsvara det tillstånd som rådde under 1940-talet och tillförseln av näringsämnen till havet ska inte orsaka övergödning. ... Målet ska infrias inom en generation”.¹

Det finns således belägg för den omfattande förändring som i negativ riktning drabbat dessa kustvatten, vilka kan betraktas som sjuka ekosystem, som behöver återställas genom restaureringsåtgärder. De kan då jämföras med en sjuk människa. För att bota en sjuk människa samlar man inte ihop grannar och representanter för olika ideella organisationer och myndigheter för att komma överens om hur man skall bota den sjuke, utan man uppsöker en läkare. En läkare har genom mångåriga studier med förvärvande av kunskaper, grundade på medicinsk forskning, fått erforderliga kunskaper i sitt ämnesområde.

Rapporten har sammanställts av ett företag, som närmast har monopol på naturundersökningar på kommunal nivå. Och kunskapsunderlaget är i huvudsak hämtat från rapporter, som sammanställts av företag, som, för att få fortsatta uppdrag, är medvetna om uppdragsgivarnas önskemål om förslag, som inte får lägga hinder ivägen för ekonomiska exploateringsintressen eller ge upphov till kommunala kostnader. Detta innebär att några vetenskapliga värderingar, som lägger hinder ivägen för sådana intressen, inte är välkomna. Rapporten saknar t.ex. helt referenser från den omfattande internationella litteratur, som beskriver hur man arbetar med dessa problem i motsvarande ekosystem i andra länder. Befattningshavarna på anlitade företag synes också helt sakna den forskarutbildning och den erfarenhet, som erfordras för att planera och genomföra sådana kvalificerade undersökningar, som skulle erfordras. Ett exempel på detta är ju fiskerinäringens underkännande av svenska forskares kompetens, ett förhållande som helt synes styra handhavandet även av detta projekt.

¹ Naturvårdsverket. 1999. Femton. Sveriges miljömål – vår generations ansvar.

Vid den marinbiologiska undersökningen utanför Orust 2004 noterades ganska utbredda ålgräsängar i Kalvöfjorden och Halsefjorden söder om Orust (Orust kommun/Hydrogis AB 2005). Här finns dock inget jämförelsematerial från tidigare år. (sid. 11)

Kommentar: Detta är ett exempel på den bristfälliga kunskap, som föreligger som underlag för ovederhäftiga påståenden. Under 1960-talet gjordes omfattande undersökningar utmed västkusten^{2 3 4} för kartläggning av viktiga rast- och övervintringsplatser för sjöfågel. Här redovisas också förekomst och djurliv i den tidens ålgräsängar, en kunskap som erfordras för att nå fram till riksdagens miljömål. Dessa undersökningar har legat till grund för exempelvis CW-listningen enligt Ramsar-konventionen och senare Natura 2000-området enligt Habitat- och Fågeldirektiven söder om Orust. En funktion, som man i avsaknad av kunskaper från tiden före övergödningens utslagning av ålgräs på grundare bottnar kan missa, är dess fröproducerande förmåga. Denna var beroende av att de fertila skotten nådde upp till vattenytan. Det var denna vegetation, som med sin fröproduktion och med den rika förekomsten av mollusker och kräftdur³, d.v.s. från 0,5 – ca 2 m djup, utgjorde basen för det rika fågellivet.

Eftersom det är reningsverk och andra, med avseende på närsalter, bristfälliga reningsanläggningar, som bär huvudansvaret för övergödningen⁵ av våra kustvatten, så är det åtgärder för att motverka detta som erfordras. Effektiv och föga kostnadskrävande metodik för detta finns⁶, men återigen är det samma problem, en metod som inte accepteras av den kommunala myndigheten, som fortfarande styrs av lagstiftning tillkommen långt före övergödningen. Trots att den svenska handlingsförslamningen styrs av lagstadgade fördomar och osakliga men maktfullkomliga tyckanden, så finns kanske ändå en utväg.

För att komma igång med detta, har Stigfjordsområdet föreslagits som utgångsområde för att pröva och utveckla en restaureringsmetodik, som sedan kan komma till användning i större områden. Stigfjorden med Kalvöfjorden och andra tillhörande Kilar (i) ligger centralt bland de 8 fjordarna, (ii) har bevisligen genomgått stora förändringar till det sämre sedan 1940-talet och ännu sedan 1960-talet, (iii) är ett relativt avgränsat fjordsystem i förhållande till andra områden, (iv) utgör ett naturreservat, (v) är av riksintresse för naturvården, (vi) ingår i ett CW-listat område och, framför allt, (vii) utgör ett Natura 2000-område både med avseende på habitatdirektivet och fågeldirektivet. Det senare har tillkommit på EU-nivå i det internationella samarbetet för att rädda hotade miljöer och deras organismer, därför att enskilda stater (såsom i detta fall Sverige), bl.a. på grund av inre motsättningar, inte klarar av att genomdriva nödvändiga åtgärder för att nå en sådan målsättning på egen hand. Det kan därför bli aktuellt att exempelvis någon ideell organisation med uttalat ansvar för naturvård måste vända sig till EU-domstolen för att få hjälp, i den mån svenska myndigheter, kommuner → länsstyrelse → miljödomstolar → naturvårdsverk → regering → riksdag, inte klarar av att ge det nödvändiga utrymmet för erforderliga åtgärder och beslut.

2006-03-08

Olof Pehrsson

Fil. Dr., Docent zoologisk ekologi

² Pehrsson, O. 1975. Regional, seasonal, and annual fluctuations of the goldeneye, *Bucephala clangula* (L.), on the Swedish west coast. *Viltrevy Swedish Wildlife*. 9(6):240-302.

³ Pehrsson, O. 1976a. Food and feeding grounds of the Goldeneye *Bucephala clangula* (L.) on the Swedish west coast. *Ornis Scand.* 7:91-112.

⁴ Pehrsson, O. 1976b. Estuarine production of waterfowl food on the Swedish west coast. Pp. 221-226 in Skreslet, S. et al.: *Fresh water on the sea. Proceedings from a symposium on the influence of fresh-water outflow on biological processes in fjords and coastal waters, 22-25 April 1974, Geilo, Norway.* The Association of Norwegian Oceanographers, Oslo.

⁵ Pehrsson, O. 2004. Nutrient loading and reduction from source-lake to sea. *Vatten* 60:43-53.

⁶ <http://www.ekologikonsult.se/vattenreningskarr.htm>

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.